

Інна Савельєва,

аспірант Класичного приватного університету

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ, ЯКИХ УПЕРШЕ ПРИЙНЯТО НА СЛУЖБУ В ПОЛІЦІЇ, НА РІВНІ ЦЕНТРІВ ПЕРВИННОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ «АКАДЕМІЯ ПОЛІЦІЇ»

Проаналізовано адміністративно-правове регулювання організації первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліції, на рівні центрів первинної професійної підготовки «Академія поліції». Висвітлено проблеми, пов'язані з недосконалістю нормативно-правових актів, що регулюють досліджуване питання, а також пропонує шляхи їх вирішення.

Ключові слова: Національна поліція, первинна професійна підготовка, рівень професійної освіти, професійна кваліфікація, компетентність.

Савельєва І.

Особенности организации первичной профессиональной подготовки полицейских, которых впервые принято на службу в полицию, на уровне центров первичной профессиональной подготовки «Академия полиции»

Проанализировано административно-правовое регулирование организации первичной профессиональной подготовки полицейских, которые впервые приняты на службу в полицию, на уровне центров первичной профессиональной подготовки «Академия полиции». Освещены проблемы, связанные с несовершенством нормативно-правовых актов, регулирующих исследуемый вопрос, а также предлагает пути их решения.

Ключевые слова: Национальная полиция, первичная профессиональная подготовка, уровень профессионального образования, профессиональная квалификация, компетентность.

Savelyeva I.

Features of the organization of initial training of police officers, who were first taken to police service, at the level of the centers of primary vocational training «Academy of Police»

The article is devoted to the analysis of the administrative and legal regulation of the organization of initial training of police officers, who were first admitted to the police service at the primary professional training centers of the Police Academy. The author highlights the problems associated with the imperfection of the normative legal acts regulating the investigated issue, and also suggests ways to solve them.

Keywords: National Police, primary professional training, vocational education level, professional qualification, competence.

Постановка проблеми. Сучасні глобальні інтеграційні процеси позначаються на сфері освіти, зокрема на професійній підготовці кадрів для Національної поліції. Вони зумовлюють ті кроки, які було зроблено у напрямі модернізації відомчої освіти відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» № 580-VIII від 02.07.2015 р. [1], Концепції реформування освіти у МВС України, затвердженої наказом МВС України № 1252 від 25.11.2016 р. [2] та реалізовані згідно з наказом МВС України № 283 від 31.03.2017 р. «Про організаційно-штатні зміни у вищих навчальних закладах МВС» [3], а саме: створення за принципом регіонального (територіального) розташування центрів первинної професійної підготовки «Академія поліції» як структурних навчальних підрозділів ВНЗ із специфічними умовами навчання на базі колишніх навчальних центрів підготовки поліцейських.

Окрім того, на виконання Концепції реформування освіти в МВС України було видано наказ МВС України «Про затвердження Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських» № 51 від 29.01.2018, відповідно до якого на базовому рівні поліцейські, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень патрульного поліцейського, зобов'язані пройти первинну професійну підготовку» [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки працівників поліції стали предметом наукових доробок таких учених, як: В. Б. Авер'янов, А. В. Андреев, М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, Ю. П. Битяк, М. П. Будзинський, В. А. Глуховець, О. В. Джафарова, М. М. Дивак, Н. А. Дубіна, А. М. Ключко, О. Є. Користін, В. М. Кульчицький, А. А. Манжула, Б. В. Малишев, Л. Р. Наливайко, В. В. Науменко,

О. В. Негодченко, В. П. Петков, Д. О. Поштарук, В. В. Романюк, В. Я. Тацій, В. В. Черней, Ю. С. Шемшученко, О. Г. Шило, В. К. Шкарупа, О. Н. Ярмиш та ін. у працях цих науковців не вирішуються питання, пов'язані з переходом на трирівневу модель підготовки поліцейських, що потребує нових розвідок у визначеному напрямі.

Метою статті є дослідження проблем, пов'язаних із недосконалістю нормативно-правових актів, що регулюють питання первинної професійної підготовки на рівні центрів первинної професійної підготовки «Академія поліції», а також шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Первинна підготовка кадрів для правоохоронних органів загалом та Національної поліції України зокрема являє собою професійну діяльність уповноважених державних органів і служб щодо надання освітніх послуг та прищеплення практичних навичок, які будуть використуватись правоохоронцем-поліцейським на практиці [5, с. 104]. Вона відіграє важливу роль у професійній освіті поліцейських, оскільки закладає підвалини розвитку їх професійних знань та навичок.

Відповідно до Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліції, затвердженого наказом МВС України № 105 від 16.02.2016 р., її метою є набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї [6].

Зазначене Положення регламентує питання направлення поліцейських на службову підготовку та порядок її організації, яке здійснюють кадрові підрозділи органів, відповідно до затвердженої Міністром внутрішніх справ розрядки, не пізніше ніж через 14 календарних днів після призначення поліцейського на посаду.

Положення визначає підстави зарахування, незарахування до закладів, що здійснюють професійну підготовку, дострокового відрахування поліцейських, які проходять первинну професійну підготовку на рівні центрів первинної професійної підготовки «Академія поліції». Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліції, передбачає також можливість повторного направлення поліцейського у разі його незарахування за рішенням кадрового підрозділу апарату Національної поліції на підставі клопотання керівництва відповідного органу поліції.

Окрім того, зазначене Положення передбачає можливість проходження поліцейським за його рапортом професійної підготовки без відриву від служби у зв'язку із обставинами, що не дозволяють на тривалий час виїхати за межі дислокації підрозділу, у якому він призначений на посаду, що надається кадровим підрозділом апарату Національної поліції за вмотивованим письмовим клопотанням керівництва органу (закладу, установи) поліції.

У цьому разі на заклади, що здійснюють професійну підготовку, слухача та орган, в якому поліцейський проходить службу, покладаються певні обов'язки. Так, слухач повинен звернутися з відповідним рапортом до кадрового підрозділу апарату Національної поліції; прибути до закладу, що здійснює професійну підготовку, у термін, визначений розрядкою; з'являтися у визначені закладом, що здійснює професійну підготовку, дати і час для участі в проміжному та підсумковому контролі. Заклад, що здійснює професійну підготовку, зобов'язаний зарахувати поліцейського слухачем до навчальної групи із зазначенням «За індивідуальним навчальним планом без відриву від служби»; надати поліцейському індивідуальний навчальний план; розробити завдання з предметів, передбачених навчальною програмою; встановити строки їх відпрацювання; здійснювати контроль за їх виконанням; письмово повідомити керівництво органу поліції, де поліцейський проходить службу, про необхідність його прибуття до закладу, що здійснює професійну підготовку. Відповідно орган поліції, в якому поліцейський проходить службу, повинен створити умови для самостійного опанування навчального матеріалу; забезпечити своєчасне його відрядження до закладу, що здійснює професійну підготовку, для участі в проміжному та підсумковому (вихідному) контролі; закріпити наставника з числа осіб керівного складу цього органу (закладу, установи) поліції, де він проходить службу, який здійснюватиме контроль за виконанням ним завдань, організуватиме для нього індивідуальні практичні заняття з вогневої, фізичної та тактичної підготовки, передбачені індивідуальним навчальним планом [6].

Після проходження професійної підготовки слухачі отримують довідку про закінчення первинної професійної підготовки.

Однак затвердження Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських, відповідно до наказу МВС України № 51 від 29.01.2018 р., внесло певні зміни у законодавство, що регламентує первинну професійну підготовку поліцейських, на яких слід акцентувати.

На нашу думку, для розуміння підходу до запропонованої моделі підготовки поліцейських, закріпленої у наказі МВС України від 29.01.2018 № 51, слід визначитися з термінологією, яку вживає законодавець.

Так, відповідно до Закону України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р., кваліфікація – визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання). При цьому компетентність розуміється як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [7].

Аналіз наведеної дефініції дозволяє виокремити ознаки поняття «кваліфікація»: 1) зміст кваліфікації становить сукупність сформованих компетенцій; 2) компетенції, що відповідають певній кваліфікації, визначаються стандартом; 3) кваліфікація присвоюється за визнанням та оцінюванням результатів навчання з боку уповноваженого суб'єкта; 4) кваліфікація засвідчується відповідним документом.

Слід також уточнити, що коли йдеться про кваліфікацію стосовно первинної професійної підготовки, то мається на увазі не освітня кваліфікація, а професійна – це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність [7].

Ще одним поняттям, яким послугується законодавець, є рівень освіти – завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій [7].

У Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських, затвердженої наказом МВС України № 51 від 29.01.2018 р., вживається поняття «базовий рівень професійної освіти», який передбачає проходження особами, вперше прийнятими на службу в поліції, первинної професійної підготовки.

У цьому сенсі слід звернутися до нормативно-правових актів, які визначають освітньо-кваліфікаційні рівні, насамперед до Постанови Кабінету Міністрів України № 956 «Про затвердження Положення про ступеневу професійно-технічну освіту» від 03.06.1999 р. [8], відповідно до якої професійно-технічна освіта має три рівні. Центри професійної підготовки належать до другого (базового) атестаційного рівня, який згідно із Законом України «Про освіту» відповідає третьому рівню Національної рамки кваліфікацій. Він передбачає здатність виконувати виробничі або навчальні завдання середньої складності за визначеними алгоритмами за встановленими нормами часу і якості та характеризується такими критеріями: знання – загальні систематизовані знання у сфері професійної діяльності, розуміння основних (загальних) принципів, процесів і понять у навчанні та/або професійній діяльності; уміння – виконання типових завдань у різних ситуаціях шляхом вибору і застосування основних методів, інструментів, матеріалів та інформації, самостійне виконання завдань під мінімальним керівництвом; комунікація – здатність до ефективної роботи в команді, сприйняття критики, порад і вказівок, продукування деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема у професійній діяльності; автономність і відповідальність – оцінювання результатів виконання завдань відповідно до критеріїв, які в основному заздалегідь обумовлені, відповідальність за результати виконання завдань у навчанні та/або професійній діяльності [9].

Отже, обов'язкові компетентності та результати навчання, що відповідають базовому рівню, визначені Національною рамкою кваліфікацій, становлять освітню частину стандарту первинної професійної підготовки поліцейських, а саме: загальнопрофесійні, професійні та ключові компетентності з розмежуванням на знання та вміння.

Після закінчення первинної професійної підготовки поліцейським присвоюється кваліфікація «кваліфікований робітник». Що стосується поняття «кваліфікований робітник», то відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 65 «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» від 20.01.1998 р. – це освітньо-кваліфікаційний рівень робітника, який на основі повної або базової загальної середньої освіти здобув спеціальні уміння та знання, має відповідний досвід їх застосування для вирішення професійних завдань у певній галузі народного господарства [10].

Присвоєння кваліфікації «кваліфікований робітник» особам, яких уперше прийнято на службу в поліції, що пройшли первинну професійну підготовку, має й інші наслідки, пов'язані з видачею документа про закінчення навчання.

Дослідження цього питання потребує аналізу відповідних положень Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про ступеневу професійно-технічну освіту», згідно з якою професійно-технічна освіта має три рівні. Вони відрізняються насамперед сформованістю компетенцій: перший рівень передбачає здатність виконувати прості завдання у типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері роботи або навчання, виконання завдань під безпосереднім керівництвом; другий – здатність виконувати типові

нескладні завдання у типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері роботи або навчання, виконання завдань під керівництвом з елементами самостійності; третій, як уже зазначалося, – здатність виконувати виробничі або навчальні завдання середньої складності за визначеними алгоритмами за встановленими нормами часу і якості [7]. Наступна різниця стосується документів, які видаються особам, які успішно пройшли кваліфікаційну атестацію: на першому рівні – це свідоцтво, на другому та третьому – диплом [8].

На сьогодні, як уже зазначалося, відповідно до Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліції, проходження поліцейським професійної підготовки підтверджується довідкою про закінчення первинної професійної підготовки [6]. Зауважимо, що, на наш погляд, такий підхід є неприпустимим, з огляду на форму довідки, яка наведена у додатку до зазначеного Положення. Вона, окрім даних про назву центрального органу виконавчої влади, якому підпорядкований заклад професійної підготовки, закладу професійної підготовки та особистих даних поліцейського, містить лише інформацію про те, що певна особа у такий-то період пройшла первинну професійну підготовку. У такому випадку виникає низка запитань, пов'язаних, наприклад, з доцільністю розробки професійних компетентностей, вимог до освітнього рівня, професійної кваліфікації осіб, які будуть навчатися за робітничою професією «поліцейський» тощо, якщо у підсумку вони отримають документ, який лише констатує факт проходження ними первинної професійної підготовки. Окрім того, з аналізу нормативно-правових актів, що регулюють професійно-технічну освіту, випливає, що такий документ, як довідка про закінчення певного рівня освіти взагалі ними не передбачена. Слід зауважити, що відповідно до нечинного на сьогодні наказу МВС України «Про організацію початкової підготовки працівників органів внутрішніх справ України» № 177 від 24.04.2009 р., працівникам, які успішно склали заліки та випускні іспити, видавалося свідоцтво встановленого зразка про закінчення курсів початкової підготовки [11]. Згідно з чинним законодавством, базовий рівень професійно-технічної освіти передбачає видачу диплому. У будь-якому разі документ про закінчення первинної професійної підготовки повинен обов'язково відповідати вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про документи про загальну середню та професійно-технічну освіту державного зразка і додатки до них» № 645 від 22.06.2015 р. [12].

Отже, видання наказу МВС України «Про затвердження Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських» № 51 від 29.01.2018 р. вимагає внесення змін до Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліції, щодо закріплення в ньому терміну їх підготовки – шість місяців; отримання диплому кваліфікованого працівника встановленого зразка після успішного закінчення первинної професійної підготовки.

Окрім того, з огляду на закріплення вимоги щодо несення служби протягом шести місяців після проходження первинної підготовки на посадах молодшого складу поліції (як правило, у патрульній поліції) під керівництвом наставників, а також вимоги про закріплення наставників за особами, що проходять первинну професійну підготовку за індивідуальним навчальним планом без відриву від служби, МВС України відповідним наказом слід затвердити Положення про організацію наставництва у Національній поліції України. Цей нормативно-правовий акт повинен містити загальні положення, в яких визначається поняття «наставник», а також мета та завдання наставництва; організація наставництва, що передбачає закріплення вимог до наставника, підстав наставництва, видача наказу про призначення наставника, термін наставництва; права та обов'язки наставника; права та обов'язки особи, за якою закріплюється наставник; порядок призначення та припинення наставництва, керівництво наставництвом; відповідальність за організацію наставництва.

Висновки. Дослідження питань організації первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліції, на рівні центрів первинної професійної підготовки «Академія поліції» свідчить про необхідність узгодження положень нормативно-правових актів, що регулюють це питання, та спрямування подальших наукових розвідок на їх удосконалення у світлі євроінтеграційних процесів, що відбуваються у сфері підготовки кадрів для Національної поліції України.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України № 580-VIII від 02.07.2015 р. // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40–41. – ст. 379.
2. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України : Наказ МВС України № 1252 від 25.11.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cct.com.ua/2016/25.11.2016_1252.htm.
3. Про організаційно-штатні зміни у вищих навчальних закладах МВС : наказ МВС України № 283 від 31.03.2017р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/d-dcn0.html>.

4. Про затвердження Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських : наказ МВС України № 51 від 29.01.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/prozatverdzhennja-konceptsiyi-zaprovadzhennja-tririvnevoi-m-doc337366.html>.
5. Швець Д. В. Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських / Д. В. Швець // Право і безпека. – 2017. – № 3 (66). – С. 103–112.
6. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліцію : наказ МВС України № 105 від 16.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16/para14#n14>.
7. Про освіту : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. // Відомості Верховної Ради. – 2017. – № 38–39. – Ст. 380.
8. Про затвердження Положення про ступеневу професійно-технічну освіту: Постанова Кабінету Міністрів України № 956 від 03.06.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/956-99-%D0%BF>.
9. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України № 1341 від 23.11.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/para12#n12>.
10. Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту): Постанова Кабінету Міністрів України № 65 від 20.01.1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF>.
11. Про організацію початкової підготовки працівників органів внутрішніх справ України : наказ МВС України № 177 від 24.04.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://consultant.parus.ua/?doc=05NN35E2F4&abz=8UHKS>.
12. Про документи про загальну середню та професійно-технічну освіту державного зразка і додатки до них : Постанова КМУ № 645 від 22.06.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/645-2015-%D0%BF>.

References

1. Pro Natsionalnu politsiuu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 № 580-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2015. № 40-41. st.379.
2. Pro zatverdzhennia Kontseptsii reformuvannia osvity v Ministerstvi vnutrishnikh sprav Ukrainy: Nakaz MVS Ukrainy vid 25.11.2016 № 1252. URL: http://www.cct.com.ua/2016/25.11.2016_1252.htm.
3. Pro orhanizatsiino-shtatni zminy u vyshchyykh navchalnykh zakladakh MVS: nakaz MVS Ukrainy vid 31.03.2017 № 283. URL: <http://document.ua/d-dcn0.html>.
4. Pro zatverdzhennia Kontseptsii zaprovadzhennia tryrivnevoi modeli pidhotovky politseiskykh: nakaz MVS Ukrainy vid 29.01.2018 № 51. URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-konceptsiyi-zaprovadzhennja-tririvnevoi-m-doc337366.html>.
5. Shvets D.V. Pervynna profesiina pidhotovka yak neobkhidna pravova vymoha do pidhotovky politseiskykh. Pravo i bezpeka. 2017. № 3 (66). S. 103–112.
6. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu pervynnoi profesiinoi pidhotovky politseiskykh, yakykh upershe pryiniato na sluzhbu v politsiuu : nakaz MVS Ukrainy vid 16.02.2016 № 105. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16/para14#n14>.
7. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145- VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2017. № 38-39. st.380.
8. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro stupenevu profesiino-tekhnichnu osvitu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.06.1999 № 956. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/956-99-%D0%BF>.
9. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.11.2011 № 1341. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/para12#n12>.
10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro osvitno-kvalifikatsiini rivni (stupenevu osvitu): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.01.1998 № 65 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF>.
11. Pro orhanizatsiiu pochatkovoї pidhotovky pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: nakaz MSV Ukrainy vid 24.04.2009 № 177. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=05NN35E2F4&abz=8UHKS>.
12. Pro dokumenty pro zahalnu seredniu ta profesiino-tekhnichnu osvitu derzhavnoho zrazka i dodatky do nykh: Postanova KМУ vid 22.06.2015 № 645. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/645-2015-%D0%BF>.

Стаття надійшла до редакції 7.05.2018.